

Beata Kotowska*

Wojciech Kozłowski**

Wybrane aspekty funkcjonowania mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na Łotwie i w Polsce

Wstęp

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa są stymulatorem rozwoju każdej gospodarki. Kondycja tworzonego przez nie sektora (zwanego dalej w skrócie SME) odzwierciedla przedsiębiorczość społeczeństwa i jednocześnie stanowi swoisty miernik zdrowia ekonomicznego, co jest podkreślane przez wielu autorów [Pluta, 2004, s. 16–17; Łuczak, 2003, s. 269; Skowronek-Mielczarek, 2005, s. 8]. Przedsiębiorstwa z sektora SME dzięki swojej elastyczności i umiejętności błyskawicznego dostosowywania struktury produkcyjnej, handlowej i usługowej potrafią skutecznie wchodzić w nisze rynkowe, szybko przystosowując się do potrzeb i wymagań klientów. Konieczność szybkiego reagowania na zmieniające się otoczenie sprawia także, że innowacyjność sektora SME jest znacznie wyższa niż w przypadku dużych przedsiębiorstw. Tworząc nowe miejsca pracy, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa przyczyniają się do zmniejszenia bezrobocia.

Tak znacząca rola sektora SME w gospodarkach krajowych jest przesłanką do dokładniejszej analizy, ze szczególnym uwzględnieniem jego potrzeb w obszarze gospodarczym i obciążeń, jakim podlega w administracji państwowej. Celem artykułu jest przedstawienie sektora SME na Łotwie oraz w Polsce, a następnie ich porównanie. Zaprezentowane zostaną dane statystyczne charakteryzujące mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. W dalszej kolejności omówione zostaną wybrane zagadnienia podatkowe, a także obowiązkowe obciążenia społeczne. W opracowaniu wykorzystano analizę literatury przedmiotu oraz analizę danych statystycznych.

* Mgr, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, ul. Armii Krajowej 101, 81-824 Sopot, beata.kotowska@ug.edu.pl

** Dr, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, ul. Armii Krajowej 101, 81-824 Sopot, wojciech.kozlowski@ug.edu.pl

1. Małe i średnie przedsiębiorstwa – definicja

Nowa rekomendacja Komisji Europejskiej z 6 maja 2003 roku [Commission Recommendation, 2003] reguluje definicję małego i średniego przedsiębiorcy oraz wprowadza definicję tak zwanych mikroprzedsiębiorstw.

Ta regulacja wpłynęła na ujednoczenie definicji oraz postrzeganie tego typu jednostek gospodarczych we wszystkich krajach Unii Europejskiej, zarówno tych, które były w Unii, jak i tych, które do niej wstępowały po 2003 roku. W tablicy 1 przedstawione zostały unijne kryteria podziału jednostek gospodarczych na mikro, małe oraz średnie przedsiębiorstwa stosowane w Polsce oraz na Łotwie.

Tablica 1. Podział przedsiębiorstw ze względu na wielkość

Wyszczególnienie	Mikro- przedsiębiorca	Mały przedsiębiorca	Średni przedsiębiorca
Średnioroczne zatrudnienie*	0–9	10–49	50–249
Roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych	2 mln EUR	10 mln EUR	50 mln EUR
Suma aktywów bilansu nie przekroczyła równowartości w złotych	2 mln EUR	10 mln EUR	43 mln EUR

* Zgodnie z art. 109 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej średnioroczne zatrudnienie określa się w przeliczeniu na pełne etaty, a przy jego ustalaniu nie uwzględnia się pracowników przebywających na urloпах macierzyńskich i wychowawczych oraz zatrudnionych w celu przygotowania zawodowego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [ustawa, 2.07.2004, art. 104–108, 2004; Bruna, Sneider, 2011, s. 94].

Należy zwrócić uwagę, że rozbieżności występujące w kwestii określania, kto jest traktowany jako zatrudniony w przedsiębiorstwie pozostawiono w gestii każdego z państw członkowskich UE. Brak wspólnej regulacji kwestii zatrudnienia może więc skutkować różnicami w zaszeregowywaniu przedsiębiorstw do i w ramach sektora SME w poszczególnych krajach UE [Nowa, 2006].

2. SME na Łotwie i Polsce – dane liczbowe

W tablicy 2 zostały przedstawione dane liczbowe charakteryzujące sektor SME na Łotwie. W roku 2013 liczba podmiotów funkcjonujących w ramach łotewskiego sektora SME stanowiła 99,8% ogółu przedsiębiorstw działających w tym państwie. Największy udział w ogólnej liczbie przedsiębiorstw miały mikroprzedsiębiorstwa – 89,1%, małe stanowiły 9,0%, a średnie jedynie 1,7%. Pomimo tak znacznych różnic w liczbie podmiotów każda część łotewskiej gospodarki, wliczając w to podmioty duże, zatrudnia zbliżoną liczbę pracowników. Łącznie zatrudnienie w sektorze SME znalazło 457 850 osób, czyli 78,5% ogółu zatrudnionych. Wartość dodana jest wypracowywana w podobnym udziale przez wszystkie typy podmiotów gospodarczych. Zrozumiałe jest więc, że sektor SME stanowi aż 71,6% wartości dodanej wypracowanej w całej gospodarce.

Tablica 2. Sektor SME na Łotwie w 2013 roku

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa		Zatrudnienie		Wartość dodana	
	liczba	udział	liczba	udział	mln EUR	udział
Mikro	78 200	89,1%	160 489	27,5%	2	21,3%
Małe	7 905	9,0%	153 196	26,3%	2	24,0%
Średnie	1 511	1,7%	144 165	24,7%	3	26,3%
SME	87 616	99,8%	457 850	78,5%	7	71,6%
Duże	186	0,2%	125 713	21,5%	3	28,4%
Łącznie	87 802	100,0%	583 563	100,0%	10	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [*The Small Business Act for Europe*, 2014a, s. 2].

W Polsce, podobnie jak na Łotwie, w 2013 roku sektor SME stanowił również 99,8% ogółu przedsiębiorstw (tablica 3). Jednak o 6,1 p.p. więcej było mikroprzedsiębiorstw w Polsce niż na Łotwie. Z kolei mniej o 5,4 p.p. było małych przedsiębiorstw, a średnich o 0,7 p.p. mniej. Udział dużych przedsiębiorstw w ogóle podmiotów gospodarczych w obu krajach jest identyczny, jednak w Polsce jest to 2940 jednostek, a na Łotwie jedynie 186. Zatrudnienie w sektorze SME w Polsce znalazło 5 679 112 osób, co stanowiło 68,8% ogółu zatrudnionych. W odróżnieniu od Łotwy w Polsce wyraźnie dominuje zatrudnienie w mikro i dużych przedsiębiorstwach – odpowiednio jest to 36,5% oraz 31,2% ogółu pracujących. Podobnie dostrzegalną różnicę stanowi znaczenie polskiego sektora SME dla

gospodarki państwa. Polski sektor SME odpowiada jedynie za 50% wartości dodanej wytwarzanej przez wszystkie podmioty gospodarcze działające na terenie państwa.

Tablica 3. Sektor SME w Polsce w 2013 roku

Wyszczególnienie	Przedsiębiorstwa		Zatrudnienie		Wartość dodana	
	liczba	udział	liczba	udział	mln EUR	udział
Mikro	1 407 427	95,2%	3 007 504	36,5%	28	14,7%
Małe	52 676	3,6%	1 121 510	13,6%	27	14,4%
Średnie	14 850	1,0%	1 550 098	18,8%	39	20,9%
SME	1 474 953	99,8%	5 679 112	68,8%	94	50,0%
Duże	2 940	0,2%	2 570 479	31,2%	94	50,0%
Łącznie	1 477 893	100,0%	8 249 591	100,0%	188	100,0%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [*The Small Business Act for Europe*, 2014b, s. 2].

Przytoczone liczby niewątpliwie wskazują, jak duży jest rynek i możliwości gospodarki polskiej w stosunku do tego, co dzieje się na rynku łotewskim.

3. Administracja państwowa a sektor SME

W tablicy 4 zostały przedstawione dane liczbowe przedstawiające, w jakim zakresie administracja państwowa odpowiada na potrzeby sektora SME. Zaprezentowane dane wskazują, że Polska i Łotwa w większości obszarów opisujących obciążenia administracyjne dotrzymują standardów Unii Europejskiej.

Czas oraz koszty związane z rozpoczęciem działalności gospodarczej są znacząco niższe w omawianych krajach niż średnia unijna. W Polsce założenie działalności gospodarczej zajmuje jeden dzień i wiąże się z wydatkiem 120 EUR, a na Łotwie zajmuje to dwa dni i potrzeba na to 34,5 EUR.

Dwie miary podatkowe jednoznacznie klasyfikują Polskę poniżej średniej UE, w której średnio odnotowano 12,5 różnych rodzajów płatności podatkowych, co pochłania w sumie około 193 godzin. W Polsce jest to odpowiednio 18 płatności rocznie oraz 286 godzin. Na Łotwie jest zdecydowanie lepiej – 7 płatności podatkowych i 264 godziny niezbędne na ich wykonanie. Chociaż te dwa wskaźniki nie dają pełnego obrazu otoczenia podatkowego przedsiębiorstw, to jednak widać, że w Polsce prze-

pisy podatkowe są bardziej uciążliwe niż w innych krajach Europy. Jest to wyraźna przesłanka do jak najszybszego uproszczenia przepisów w tym zakresie.

Tablica 4. Administracja państwowa a potrzeby sektora SME – wybrane zagadnienia

Wyszczególnienie	Łotwa	Polska	UE
Czas na rozpoczęcie działalności gospodarczej (w dniach)	2	1	4,2
Koszty rozpoczęcia działalności (w EUR)	34,5	120	318
Liczba płatności podatkowych w ciągu roku	7	18	12,54
Czas potrzebny do ustalenia i zapłaty zobowiązań podatkowych (ilość godzin rocznie)	264	286	192,57
Prawodawstwo i polityka szybko zmieniającym się problemem dla prowadzenia działalności gospodarczej (% respondentów, którzy zgadzają się z tym stwierdzeniem)	63	66	70
Złożoność procedur administracyjnych jest problemem dla prowadzenia działalności gospodarczej (% respondentów, którzy zgadzają się z tym stwierdzeniem)	42	59	63
Kontakt on-line z władzami publicznymi (%)	92,43	90,1	87,58
Licencje i pozwolenia (1 = najniższy poziom, 26 = najwyższy poziom złożoności)	11,2	12	15,77
Ciężar regulacji rządowych (1 = uciążliwe, 7 = nie uciążliwe)	3,4	2,7	3,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [The Small Business Act for Europe, 2014a, s. 8; 2014b, s. 8].

W stosunku do średniej unijnej w obu państwach nieznacznie lepiej kształtują się wielkości wskazujące na fakt, że badani respondenci zgadzają się ze stwierdzeniem, że szybko zmieniające się prawodawstwo oraz polityka są problemem utrudniającym prowadzenie biznesu. Średnio w UE było to 70% wskazań, w Polsce – 66%, a na Łotwie 63%. Podobnie, w opinii badanych, złożoność procedur administracyjnych, tak w Polsce (59% wskazań), jak i na Łotwie (42% wskazań), jest niższa od średniej unijnej wynoszącej 63%.

Lepiej też prezentują się dane odnośnie do możliwości oraz wykorzystania kontaktu on-line z administracją publiczną. Na Łotwie z możliwości kontaktu ze środowiskiem biznesu, dostępu do baz danych czy możliwości zgłaszania własnych projektów korzystało 92,43% respondentów, w Polsce 90,1%, a średnio w UE 87,58% respondentów.

Uzyskanie licencji oraz pozwoleń na Łotwie wiąże się z najniższym w UE poziomem złożoności – ocenionym przez respondentów na 11,2, w Polsce zostało ocenione jako 12, a w całej Unii to blisko 16 punktów. Z kolei ciężar regulacji rządowych został oceniony w Unii na poziomie 3,2. Mniej uciążliwy w takim razie jest on na Łotwie 3,4, za to w Polsce wydaje się on bardziej uciążliwy – przyjmując poziom 2,7.

4. Podatki i obowiązkowe obciążenia przedsiębiorstw – wybrane zagadnienia

4.1. Łotwa

4.1.1. Podatek dochodowy od osób prawnych

Podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 1 lutego 1995 roku o podatkach dochodowych przedsiębiorstw [Corporate Income Tax, 1995].

Stawka podatku płaconego przez osoby prawne będące rezydentami od ich dochodów wynosi 15%. W przypadku wypłat dokonywanych na rzecz nierezydentów podatki są następujące [*Poradnik eksportera...*, 2014]:

- dywidendy – 0% / 15% / 30%, gdzie stawka podatkowa w wysokości 15% stosowana jest jedynie do dywidend, które rezydent Łotwy wypłaca nierezydentowi z krajów uznanych za stosujących szkodliwą konkurencję podatkową; z kolei stawka podatkowa w wysokości 30% jest stosowana do dywidend nadzwyczajnych, które rezydent Łotwy wypłaca nierezydentowi z krajów uznanych za stosujących szkodliwą konkurencję podatkową;
- wynagrodzenie za usługi zarządzania lub konsultingowe – 10%;
- wypłaty oprocentowania – 0% / 15%, gdzie stawka podatkowa w wysokości 15% jest stosowana do wypłat, które rezydent Łotwy wypłaca nierezydentowi z krajów uznanych za stosujących szkodliwą konkurencję podatkową;
- wynagrodzenie za własność intelektualną – 0% / 15%, gdzie stawka podatkowa w wysokości 15% jest stosowana do wynagrodzenia, które rezydent Łotwy wypłaca nierezydentowi z krajów uznanych za stosujących szkodliwą konkurencję podatkową;
- wynagrodzenie za sprzedaż nieruchomości na Łotwie – 2%.

Obowiązek podatkowy powstaje z chwilą dokonania zapłaty. Rok obrotowy to 12 miesięcy i nie musi pokrywać się z rokiem kalendarzowym.

4.1.2. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Podstawowym łotewskim aktem prawnym regulującym kwestie podatku dochodowego od osób fizycznych jest ustawa z dnia 11 maja 1993 roku o podatkach dochodowych od osób fizycznych [Personal Income Tax, 1993].

Stawka podatku wynosi 23% i jest płatna przez osoby fizyczne, również od dochodów z działalności gospodarczej. W przypadku zysków kapitałowych stawka podatku wynosi 15%. Osoby fizyczne będące pracownikami płacą podatek dochodowy co miesiąc, a pozostałe raz do roku.

4.1.3. Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne

Podstawowym aktem prawnym regulującym na Łotwie kwestie ubezpieczeń społecznych jest ustawa z dnia 1 października 1997 roku o ubezpieczeniach społecznych [State Social Insurance Mandatory Contribution, 1997].

Składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne płacone są przez ubezpieczonych i ich pracodawców co miesiąc. Całkowita stawka ubezpieczenia wynosi 34,09%, z czego 23,59% płaci pracodawca, a 10,50% jest płacone przez pracownika. W przypadku wciąż pracujących osób uprawnionych do emerytury stawka to: 29,12%, gdzie 20,16% płacone jest przez pracodawcę, a pozostałą część, czyli 8,96%, płaci pracownik.

4.1.4. Opodatkowanie mikroprzedsiębiorstw

Łotewski ustawodawca wprowadził specjalną kategorię mikroprzedsiębiorstw, które mogą płacić podatek dochodowy liczony jako 9% osiągniętych przez siebie obrotów. Takim specjalnym podatnikiem może zostać:

- kupiec indywidualny,
 - przedsiębiorstwo, gospodarstwo hodowli ryb,
 - osoba fizyczna, która jest zarejestrowana w Państwowym Urzędzie Skarbowym – State Revenue Service (SRS), jak wykonawca działalności gospodarczej,
 - spółka z ograniczoną odpowiedzialnością,
- pod warunkiem spełnienia trzech kryteriów kwalifikujących: obroty nieprzekraczające 100 000 EUR rocznie, liczba pracowników nie może przekraczać pięciu, a ponadto dochód zatrudnionego pracownika nieprzekraczający 720 EUR miesięcznie.

Jeśli mikroprzedsiębiorstwo nie spełnia kryteriów kwalifikujących, to podatek jest wyższy:

- jeśli liczba zatrudnionych pracowników przekracza pięciu na kwartał, to 2 p.p. zostaną dodane do stopy 9% od każdego pracownika dodatkowo,
- stawka 20% ma zastosowanie do obrotu rocznego przekraczającego 100 000 EUR,
- stawka 20% ma dodatkowo zastosowanie do części dochodu przekraczającej 720 EUR, jeżeli dochód pracownika mikroprzedsiębiorstw przekracza 720 EUR.

Od 2015 roku wprowadzono zmiany do przepisów o stawkach podatków dla mikroprzedsiębiorstw, zgodnie z którymi w przypadku osiągnięcia obrotów do 7000 EUR stawka podatku będzie kształtowała się na poziomie 9%. Natomiast jeśli mikroprzedsiębiorstwo będzie osiągało obroty pomiędzy 7000,01 EUR a 100 000 EUR, to stawka podatku w kolejnych latach wzrośnie do:

- 11% w 2015 roku,
- 13% w 2016 roku,
- 15% w 2017 i kolejnych latach.

Jeśli mikroprzedsiębiorstwo nie miało żadnego obrotu w danym okresie rozliczeniowym (roku kalendarzowym) lub suma obliczonego podatku mikroprzedsiębiorstwa nie przekracza 50 EUR, to podatek płacony jest w wysokości 50 EUR.

Podatek od mikroprzedsiębiorstw jest płacony cztery razy do roku od obrotów kwartalnych w roku kalendarzowym. Podstawowym aktem prawnym jest ustawa z dnia 9 sierpnia 2010 roku o podatkach mikroprzedsiębiorstw [Micro-enterprise Tax, 2010].

Podatek od mikroprzedsiębiorstw obejmuje:

- 1) obowiązkowe składki na ubezpieczenia społeczne państwowe, podatek dochodowy od osób fizycznych, opłatę za ryzyko biznesowe dla pracowników firmy,
- 2) podatek dochodowy od osób prawnych, w przypadku firm, które są płatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych,
- 3) podatek dochodowy od osób fizycznych właściciela firmy do części dochodów z działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorstwa.

Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że na łotewskich zatrudnionych w mikroprzedsiębiorstwach, które wybrały uproszczoną formę ewidencji podatkowej, nałożono szereg dodatkowych ograniczeń, m.in. pracownik mikroprzedsiębiorstwa nie jest uprawniony do zastosowania nieopodat-

kowanych minimalnych kwot i osobistych zwolnień z podatku dochodowego.

W przypadku tego uproszczonego podatku 69,4% stanowią obowiązkowe płatności z tytułu ubezpieczenia społecznego. Tym samym są one znacznie mniejsze niż te, które byłyby płacone w przypadku normalnych zasad.

4.1.5. Podatek od towarów i usług

Podatek VAT płacony jest przez osoby prawne i osoby fizyczne. Standardowa stawka podatku wynosi 21%, obniżona stawka podatku – 12% oraz specjalna stawka 0% dla eksportu i wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów.

W dniu 1 stycznia 2013 na Łotwie weszła w życie nowa ustawa o podatku VAT zastępująca ustawę o podatku VAT, która obowiązywała od 1995 do 2012 roku [Value Added Tax, 2012].

4.2. Polska

4.2.1. Podatek dochodowy od osób prawnych

Aktem prawnym regulującym w Polsce podstawowe kwestie związane z podatkiem dochodowym od osób prawnych jest ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych [ustawa, 1992].

Podstawowa stawka podatku dochodowego od osób prawnych wynosi 19% podstawy opodatkowania. Natomiast nierezydentom ustalono dwie stawki: 20% (m.in. prawa autorskie, działalność widowiskowa, usługi finansowo-prawne) i 10% (wywóz pasażerów i ładunków drogą morską oraz przedsiębiorstwa żeglugi powietrznej).

4.2.2. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Głównym aktem prawnym regulującym kwestie związane z podatkiem dochodowym od osób fizycznych jest ustawa z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych [ustawa, 1991].

Osoby fizyczne mogą w Polsce rozliczać się z podatku dochodowego na cztery sposoby, według:

- skali podatkowej (dwie stawki 18% i 32%),
- podatku liniowego (19%),
- karty podatkowej,
- ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

Karta podatkowa i ryczałt od przychodów ewidencjonowanych zostały omówione w punkcie 4.2.4.

4.2.3. Obowiązkowe ubezpieczenie społeczne

Zgodnie z ustawą z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych pracodawca zobowiązany jest płać składki ubezpieczeniowe za zatrudnianych pracowników w swoim i ich imieniu [ustawa, 1998]. W skład wymiaru płaconych przez pracodawcę składek wchodzi ubezpieczenie:

- emerytalne – płacone solidarnie po 9,76% przez pracownika i pracodawcę,
- rentowe – pracodawca płaci 6,50%, a pracownik 1,50%,
- chorobowe – płacone wyłącznie przez pracownika w wysokości 2,45%,
- zdrowotne – także płacone wyłącznie przez pracownika w wysokości 9,00%,
- wypadkowe – płacone wyłącznie przez pracodawcę ze stawką z przedziału od 0,40% do 3,60% uzależnioną od rodzaju wykonywanej pracy.

Natomiast przedsiębiorca samodzielnie opłacający składki na ubezpieczenia społeczne od pozarolniczej działalności gospodarczej we własnym zakresie ustala podstawę wymiaru składek, przy zastrzeżeniu, że kwota ta będzie:

- nie niższa niż 30% minimalnego wynagrodzenia przez pierwsze 24 kalendarzowe miesiące prowadzenia działalności gospodarczej,
- nie niższa niż 75% minimalnego wynagrodzenia w kolejnych miesiącach.

4.2.4. Uproszczone formy ewidencji

W Polsce istnieją dwie podstawowe formy uproszczonej ewidencji podatkowej: karta podatkowa, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych oraz, będąca swoistym konglomeratem rozwiązań przyjętych w ustawie o rachunkowości i prawie podatkowym, podatkowa księga przychodów i rozchodów. Obie uproszczone formy ewidencji podatkowej regulowane są przez ustawę z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne [ustawa, 1998].

Nie jest to wskazane przez ustawodawcę wprost, ale warunki, które muszą spełnić przedsiębiorstwa chcące rozliczać się za pomocą karty podatkowej i ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, jednoznacznie wskazują, że są to formy skierowane przede wszystkim do mikroprzedsiębiorców.

Przedsiębiorca chcący rozliczać się kartą podatkową musi prowadzić jednorodną, nieskomplikowaną działalność gospodarczą przy zatrud-

nieniu, w zależności od rodzaju działalności, od jednej do pięciu osób (nie wliczając do limitu zatrudnienia m.in. niektórych członków rodziny, osób przyuczanych do zawodu oraz pracowników obsługi, takich jak personel sprząający czy administracyjny).

Stawka podatku dla „kartowiczów” określana jest kwotowo i zależy od rodzaju prowadzonej działalności i ludności miejscowości, w której ta działalność jest wykonywana. Natomiast niewyrażone wprost skierowanie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych do mikroprzedsiębiorstw przejawia się poprzez określenie maksymalnej kwoty rocznych obrotów dla przedsiębiorców chcących wybrać tę formę ewidencji na 150 000 EUR. Ponadto, podobnie jak karta podatkowa, ryczałt kierowany jest do stosunkowo nieskomplikowanych działalności gospodarczych.

Stawka podatku dla „ryczałtowców” ustalana jest procentowo od osiągniętych przez nich przychodów, pomniejszonych o nieliczne odliczenia (m.in. część składek na ubezpieczenia społeczne oraz darowizny na rzecz kultów) i zależna od rodzaju prowadzonej działalności. Wysokość ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych wynosi:

- 3,00% – m.in. działalność handlowa i gastronomiczna,
- 5,50% – m.in. roboty budowlane i sprzedaż biletów komunikacji miejskiej,
- 8,50% – m.in. najem i dzierżawa oraz sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%,
- 17,00% – m.in. pośrednictwo w sprzedaży hurtowej i obsługa nieruchomości,
- 20,00% – wolne zawody.

Jako trzecią formę uproszczonej ewidencji można uznać podatkową księgę przychodów i rozchodów. Uproszczenie to nie ma bezpośredniego wpływu na wysokość płaconych podatków (podatnik rozlicza się na zasadach ogólnych), a jedynie pośrednie poprzez zmniejszenie obciążeń natury administracyjno-księgowej przedsiębiorców oraz ograniczenie liczby ewidencji prowadzonych przez przedsiębiorstwo. Możliwość prowadzenia ewidencji w postaci podatkowej księgi przychodów i rozchodów mają osoby fizyczne, spółki cywilne osób fizycznych, spółki jawne osób fizycznych oraz spółki partnerskie wykonujące działalność gospodarczą, które nie prowadzą ksiąg rachunkowych oraz nie rozliczają się kartą podatkową lub ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych.

Ponadto w ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości [ustawa, 1994, art. 3 ust. 1] określającej zasady prowadzenia ksiąg rachun-

kowych wprowadzono także dodatkową kategorię mikroprzedsiębiorcy, którym jest przedsiębiorca nieprzekraczający co najmniej dwóch z następujących trzech wielkości:

- 1 500 000 PLN – w przypadku sumy aktywów bilansu na koniec roku obrotowego,
- 3 000 000 PLN – w przypadku przychodów netto ze sprzedaży towarów i produktów za rok obrotowy,
- 10 osób – w przypadku średniorocznego zatrudnienia w przeliczeniu na pełne etaty.

Mikroprzedsiębiorca prowadzący księgi rachunkowe ma prawo do daleko idących uproszczeń w prowadzeniu ksiąg rachunkowych polegających m.in. na:

- możliwości rezygnacji z zachowania zasady ostrożności przy wycenie poszczególnych składników aktywów i pasywów,
- braku konieczności wyceniania aktywów i pasywów według wartości godziwej i skorygowanej ceny nabycia,
- możliwości sporządzania uproszczonej postaci informacji dodatkowej,
- możliwości niesporządzania zestawienia zmian w kapitale (funduszu) własnym,
- możliwości niesporządzania rachunku przepływów pieniężnych,
- możliwości sporządzania bilansu oraz rachunku zysków i strat w bardzo uproszczonych wersjach.

4.2.5. Podatek od towarów i usług

Podstawowym aktem prawnym regulującym w Polsce kwestie podatku VAT jest ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług [ustawa, 2004].

Podatnikami podatku VAT w Polsce są osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą bez względu na cel lub rezultat takiej działalności.

Podstawowa stawka podatku VAT wynosi w Polsce 23% (o 2 p.p. więcej niż na Łotwie), dwie obniżone stawki w wysokości 8% (bardzo szeroki wachlarz towarów i usług wymienionych przede wszystkim w załączniku numer 3 do ustawy o VAT), 5% (przede wszystkim produkty rolnicze oraz książki) oraz specjalną stawkę 0% dla eksportu i wewnątrzwspólnotowej dostawy towarów.

Zakończenie

Jedną z głównych barier prowadzenia biznesu wskazywaną przez przedsiębiorców jest nie jak się często wydaje wysokość obciążeń podatkowych, ale niestabilność prawa podatkowego. Dlatego też istotne jest wprowadzenie uproszczeń odnośnie do obciążeń podatkowych oraz unowocześnienie i wprowadzenie reform administracyjnych polegających na zwiększeniu przejrzystości i prostocie administracji państwowej, by tym samym sprzyjała ona rozwojowi sektora SME w każdym kraju.

Dane statystyczne sektora SME na Łotwie oraz w Polsce wskazują, że niższe obciążenia podatników oraz wyższa sprawność łotewskiego aparatu urzędniczego przekładają się na lepszą kondycję łotewskiego sektora SME przejawiającą się w wyższym niż w Polsce udziale mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w tworzonej przez gospodarkę państwa wartości dodanej. Na Łotwie sektor SME wytwarza 71,6% wartości dodanej, a w Polsce zaledwie 50%.

Ponadto lepsze warunki podatkowe stworzone na Łotwie na potrzeby mikrodziałalności sprawiają, że więcej mikroprzedsiębiorstw ma szansę przetrwać kluczowy, początkowy okres istnienia i w dalszych okresach przekształcić się w przedsiębiorstwa małe czy średnie. W polskiej gospodarce wyraźnie dominują przedsiębiorstwa mikro i duże, odpowiadając wspólnie za 64,7% wartości dodanej wytwarzanej przez gospodarkę. Natomiast na Łotwie udział każdej z czterech grup przedsiębiorstw jest bardzo zbliżony, oscylując od 21,3% dla mikroprzedsiębiorstw do 28,4% dla przedsiębiorstw dużych.

Podsumowując, należy stwierdzić, że dalsze ułatwienia w prowadzeniu biznesu, zwłaszcza w kontekście mikro i małych przedsiębiorstw, są konieczne i potrzebne.

Literatura

1. Bruna I., Sneidere R. (2011), *The practice of small business activities in Latvia*, International Conference On Applied Economics – ICOAE 2011, <http://kastoria.teikoz.gr/icoae2/wordpress/wp-content/uploads/2011/10/010.pdf>, dostęp dnia 14.03.2015.
2. Commission Recommendation of May 6, 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises, 2003/361/EC, <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:124:0036:0041:en:PDF>, dostęp dnia 14.03.2015.
3. Corporate Income Tax z dnia 1 lutego 1995 roku <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6690&hl=2>, dostęp dnia 15.03.2015.

4. Łuczak M. (2003), *Przedsiębiorczość w zarządzaniu firmą*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna, Warszawa.
5. Micro-enterprise Tax z dnia 9 sierpnia 2010 roku <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6685&hl=2> i <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=5831&hl=2>, dostęp dnia 15.03.2015.
6. *Nowa definicja MŚP. Poradnik dla użytkowników i wzór oświadczenia.*, Urząd Publikacji, Wspólnoty Europejskie 2006, http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_pl.pdf, dostęp dnia 31.03.2015.
7. Personal Income Tax z dnia 11 maja 1993 roku <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6683&hl=2>, dostęp dnia 15.03.2015.
8. Pluta W. (red.), *Finanse małych i średnich przedsiębiorstw* (2004), Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
9. *Poradnik eksportera – Lotwa* (2014), Dryl Kadakovska Kancelaria Prawna, <http://www.rddk.pl/>, dostęp dnia 31.03.2015.
10. Skowronek-Mielczarek A. (2005), *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
11. State Social Insurance Mandatory Contribution z dnia 01 października 1997 roku <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6692&hl=2>, dostęp dnia 15.03.2015.
12. *The Small Business Act for Europe, SBA Fact Sheet 2014 – Latvia* (2014a), http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/latvia_en.pdf, dostęp dnia 14.03.2015.
13. *The Small Business Act for Europe, SBA Fact Sheet 2014 – Poland* (2014b), http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/performance-review/files/countries-sheets/2014/poland_en.pdf, dostęp dnia 14.03.2015.
14. Ustawa z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, Dz.U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.
15. Ustawa z dnia 15 lutego 1992 roku o podatku dochodowym od osób prawnych, t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 851 z późn. zm.
16. Ustawa z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług, t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 177, poz. 1054 z późn. zm.
17. Ustawa z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 330 z późn. zm.
18. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej, t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.

19. Ustawa z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2015 r. poz. 121 z późn. zm.
20. Ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne, Dz.U. Nr 144, poz. 930 z późn. zm.
21. Value Added Tax z dnia 29 listopada 2012 roku <https://www.vid.gov.lv/default.aspx?tabid=8&id=6688&hl=2>, dostęp dnia 15.03.2015.

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie sektora SME na Łotwie oraz w Polsce, a także porównanie ich na tle pozostałych krajów Unii Europejskiej. Omówiona została definicja sektora SME wprowadzona przez Rekomendację UE. Przedstawione zostały dane statystyczne charakteryzujące sektor SME na Łotwie oraz w Polsce pod kątem ilości i struktury podmiotów gospodarczych. Wskazano również na zakres, w jakim administracja państwowa odpowiada na potrzeby sektora SME. Ponadto omówione zostały wybrane zagadnienia podatkowe i obowiązkowe obciążenia tego sektora.

Wskazano także, że jedną z głównych barier prowadzenia biznesu, jaką identyfikują przedsiębiorcy, jest nie jak się często wydaje wysokość obciążeń podatkowych, ale niestabilność prawa podatkowego. Dlatego też istotne jest wprowadzenie uproszczeń odnośnie do obciążeń podatkowych oraz unowocześnienie i wprowadzenie reform administracyjnych polegających na zwiększeniu przejrzystości i prostocie administracji państwowej, by tym samym sprzyjała ona rozwojowi sektora SME w każdym kraju.

Słowa kluczowe

SME, podatek dochodowy, podatek od towarów i usług, formy ewidencji

The selected aspects of the functioning of micro, small and medium-sized enterprises in Latvia and Poland (Summary)

The goal of this paper is to show sector SME in Latvia and in Poland and compare with other countries in European Union. At the beginning definition of micro, small and medium enterprises is presented according with European Union Recommendation. Afterwards, the article is presented statistical data which characterized sector SME in Latvia and in Poland. In this paper is indicated on the extent to which the state administration is responding to the needs of SME sector. In addition, the issues discussed were chosen and mandatory tax burden on this sector.

One of the main barriers to running a business which entrepreneurs are identified is the instability of the tax law. Therefore, it is important to introduce simplifications regarding the tax burden and the modernization and introduction

of administrative reforms involving increasing transparency and simplicity of administration, to thus it supports the development of the SME sector in each country.

Keywords

SME, income tax, VAT, tax records